

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

inviolare ac subvenire debet; ut ergo in alium locum migrare cogatur à charitate, oportet, ut istius loci necessitates superent necessitate Gregis ipsius; scilicet charitas inordinata foret: idem est de obedientiâ, quæ legitima esse nequit, nisi Ecclesiæ utilitas, aut necessitas illi patrocinentur. Ratio est, quòd Superior dispensare nequeat ab ullâ lege ob bonum publicum directâ conditâ, nisi utilitas aut necessitas publica id requirant; qui autem præcipit Episcopo, ut exeat è suâ Diocesi, illum dispensat à lege residentiæ factâ ob utilitatem & necessitatem Ecclesiæ.

Observatio hæc eò magis necessaria videtur, quòd per eam diluatur objectio, quæ peti potest ex eo, quòd Concilium obedientiam scripserit inter causas dispensationis à residentiâ Episcopali, quæque his verbis proponi potest. Causa dispensationis sumpta ex obedientiâ, quæ Superiori debetur, adeò generalis est, ut videatur Concilium eam reposuisse inter alias causas dispensationis à residentiâ Episcopali, ut residentiæ omninò subiceret arbitrio Pontificis; nam, si hic Episcopum Romam vocaverit, sive motu proprio, sive ob suggestionem cognatorum, & amicorum Episcopi, Episcopus vocatus non audebit postulare rationes, ob quas vocatur; & licet aunderet, non volet, ne fortunæ suæ obstet, quòd si agatur de Episcopo ex Italiâ, de petendis rationibus nullatenus cogitabit: cum se obedientiam cæcâ Apostolicæ Sedi debere opinetur. Igitur, si Pontifex quemlibet ad se evocare possit, quemlibet etiam à residentiâ dispensare poterit; qui autem vocabuntur securi esse poterunt, cum habeant undè sibi persuasum sit, se legitime dispensatos esse per obedientiam Superiori debitam. Hæc est objectio, cui jam respondimus, per observationem præcedentem: Responsio autem talis est, ut sufficere possit, pluribusque ut verbis super federeamus, nisi argumenti gravitas majorem illustrationem mereretur, quapropter novas responsiones subjiciemus.

Episcopi non debent solum obedientiam Pontifici, sed etiam omni Superiori, sive Temporalis, sive Spiritualis; igitur, dici non debet, Concilium excepisse casum obedientiæ Superiori debitæ, ut residentiæ Episcopalem arbitrio Pontificio submitteret; cur enim restringitur ad Pontificem id, quod omnibus Superioribus commune est? Quanam æquitas suadet Concilium de Pontifice solum cogitasse, dum obedientiæ casum exciperet, & ejus solummodo gratiâ exceptionem hanc fecisse. Frustrâ dicitur, Legatis fuisse omnipotentes, atque omnia celsitudini Pontificiæ posthabuisse; nam, licet hoc verum esset, sequitur ne Concilium exceptionem, de quâ agit, faciendo; eandem cum Legatis intentionem habuisse? & quo jure hæc illi intentio imputatur, cum utitur verbis quæ tam Principes & cæteros Episcoporum Superiores complectitur quàm Pontificem. Sanè, ejusmodi imputatio contra apparentias fieret.

Fatemur quòd si Concilium loqueretur solum de obedientiâ, quam Episcopi debent Pontifici, atque illi cæcâ deberent obedientiam, dici posset illud Episcopalem residentiæ arbitrio Pontificio dimisisse, reponendo obedientiam inter causas, quæ à residentiâ excusant; sed nobis etiam concedi debet, locum objectum nimis Generalem esse, ut restringatur ad solum Pontificem, & verbo *debitâ obedientiâ*, intelligi obedientiam justam, rationabilem & legitimam, quemadmodum ubi dicitur, Actum aliquem in *debitâ* formâ esse, intelligitur, in *formâ legitimâ*.

Vindictam hanc Concilii, quæ prorsus necessaria videbatur, absolvimus per observationem, quæ non minus est necessaria: nempe, quosdam eorum, quos refellimus, dicere, Concilium noluisse definire Episcoporum institutionem divinam esse, quia ex ejusmodi Definitione sequebatur, residentiæ Episcopalem jure divino constitutam esse; quod si dictum fuisset, elevebatur amplitudo Pontificia, quæ in

eo sita est, ut Romanus Episcopus de suis Consecratoribus disponere ad libitum possit. Aliudè mox demonstravimus, Concilium non obsequutum fuisse Pontifici, loquendo de residentiâ Episcoporum, quippe quòd statuerit principium unè sequitur, eam divini juris esse, & restrinxerit dispensandi facultatem ad casus, qui exciperentur etiamsi definitum fuisset, eam divini juris esse. Sic ostendimus, Concilium ipsum istius Criminationis fundamentum destruere. Adjice, quòd Patribus Concilii malum ratiocinium attribuitur; nam obligationem aliquam juris esse divini non sequitur, ex eo, quòd annexa sit dignitati institutionis divinæ; sicut non sequitur, obligationem esse juris humani, ex eo, quòd annexa sit dignitati institutionis humanæ. Exemplum præbent Parochi, qui vulgò creduntur institutionis humanæ, quibus tamen competunt officia ratione quorum jure divino obligantur ad residentiæ; illa enim sunt eadem ac munera, quæ Episcopos ad residentiæ astringunt ex vigore legis Divinæ.

SECTIO III.

Solutio aliquot Difficultatum CAP. I. SESS. XXII. de Reform. circa Vitam & Mores Clericorum

Capitis, cujus expositionem suscipimus, argumentum amplissimum est. Magna ex industria orditur, observando, nihil esse, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quàm Clericorum Vitam & Exemplum, in quos, tanquam in Speculum, reliqui intueantur, ut ex iis, quod imitentur, sumant; quapropter, sic decet Clericos Vitam Moresque suos componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, cæterisque omnibus, Religionis, cujus Ministri sunt, amore plebi infundant: tum statuit, renovando omnes Canones à Pontificibus & Conciliis factos, circa Officia Clericorum, quorum alia in faciendo res præceptas, alia in evitando res prohibitas, sita sunt, nec non jubendo, ut illi, sub iisdem penis, vel majoribus arbitrio Ordinarii imponendis, observentur. Porro, inter Canones circa Officia Clericorum, quidam jam abrogati erant. Conciliorum, quæ Canones hujusmodi sanciverunt, duplex genus est, generalia & particularia. Una ex rebus præceptis est retentio Doctrinæ, cujus momentum tantum est, ut ejus specialis mentio facta, sit enumeratio rerum veteritarum. Desinit per hæc Verba, *quibuscumque criminibus*: res autem inter vetitas, negotiorum secularium administratio numeratur, nec non alia res, quæ non sunt crimina. Denique, inter penas Canonibus innovatis latas, aliæ aliis contrariæ sunt, Canonesque ipsi alii aliis dissentiunt in quibusdam aliis Capitibus: inde plures emergunt Difficultates, quas enodare operæ pretium fuerit.

DIFFICULTAS I.

An Concilium renovaverit Canones non solum malè observatos, sed etiam abrogatos.

Canones malè observati ab abrogatis differunt, in eo, quòd illi vim legis retinent, quia Superior semper reclamavit contra non observationem, quæ nunquam fuit generalis: abrogati autem Canones vim Legis amiserunt, quia Superior consentit ipsorum non observationi, quæ plus quàm annos 40. duravit, sine perturbatione atque Interruptione. Ergò queritur, an renovatio tam Canones abrogatos, quàm malè observatos complectatur? Dubium oritur ex eo, quòd proprie loquendo, legem renovare, sit eam ad vigorem pristinum restituere, quod supponit eam subsistere, sed vigoris aliquam partem amisisse, ægram fuisse, ut ità dicam, sed

sed non planè extinctam esse. Ex adversò, Lex abrogata non renovatur, sed restauratur, velut mortua erat & exsuscitatur, cum ejus observatio fancitur. Fortasè, ut omnis dubitationis ansam præcederet Concilium, ubi jussit omnes Canones circa Officia Clericorum observari, adjicit: *Si quæ ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quamprimum in usum revocari & ab omnibus accuratè custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectæ emendationis, ipsi (Ordinarii) condignas Deo vindicæ pœnas persolvant.* Dixi, fortasè, quia verba hæc, *neglectæ emendationis pœnas*, innuunt Concilium loqui de Canonibus non observatis, sed qui tamen aliquatenus vigeant atque obligant. Aliàs enim ii, qui non eos observavissent, culpâ vacavissent, nec emendationi obnoxii fuissent; Episcopi autem, qui ab ejusmodi Clericorum emendatione cessavissent, vindictam Divinam haud meriti fuissent.

DIFFICULTAS II.

An inter Concilia, quorum Canones innovat Tridentinum complectatur Concilia particularia, perinde ac Generalia? Quidnam intelligat per Canones de Cultu, & Canones de retinendâ Doctrinâ.

Non deest ratio, cur credatur Concilia Particularia, perinde ac Generalia, comprehendi hîc sub verbo *Concilium*: nam, verbum hoc absolutum ac generale est, omnibus Synodis ex æquo conveniens, &, præterea, Synodi Particulares omnia sciverunt, circa vitam & mores Clericorum. Porro, argumentum hoc non ex iis est, in quibus strictè verba accipi debeant ob adjunctum odium.

Aliundè, plurimæ rationes suadent, locum hunc restringi debere ad Canones Conciliorum Generalium 1. Concilium hoc, quod Canones Synodorum præcedentium renovavit, Generale est. Porro, Generalia Concilia non nisi Universales Leges faciunt. Nam Synodi Particulares Leges itidem particulares ferunt; ergo Concilium Generale Leges Universales ferre meditat per hanc innovationem. Sed cum renovatio Legum non tribuat ipsis auctoritatem ampliolem, seu latiore, eâ, quam habuerant prius, necesse est, ut Concilium Generale noluerit innovare Leges Conciliorum Particularium, cum ipsæ non potuerint vigere, nisi quoad Provinciam à quâ factæ erant.

2. Difficile non foret in Canonibus Synodorum Particularium, circa vitam & mores Clericorum, antinomias ex locorum diversitate provenientes, reperire; quia v. gr. Vestes, quæ Clericos decent, in quibusdam locis, eis, in alia regione, possunt non congruere, sive ratione panni, sive ratione formæ, vel coloris. Porro, verisimile non est, Concilium voluisse renovare Leges contrarias, earumque observationem, non obstante contrarietate, Ecclesiæ injungere.

Ad solutionem hujus difficultatis, distinguere oportet inter Concilia Particularia, à Conciliis Generalibus adprobata, vel usu recepta in Universâ Ecclesiâ, qualia sunt pleraque ex iis, quorum Canones corpori Juris inserti sunt, atque alia Concilia Particularia, quæ hanc dignitatem adeptæ non sunt. Cum priora universali auctoritate polleant, à Concilio Tridentino comprehensa illa fuerunt cum Conciliis, quorum Canones innovat; secus est de reliquis.

Per Canones *de Cultu*, Concilium intelligit eos, qui de cultu corporis loquuntur, & Clericis munditiam absque luxu, aut nimîâ curâ, præcipiunt; non verò eos, qui ad Cultum Divinum pertinent.

Per Canones *de retinendâ Doctrinâ*, forsitan intelligendi sunt ii, qui Clericis præcipiunt, ut scientiam

ad munerum suorum functionem necessariam excolant, & quorum multi collecti sunt à Gratiano Dist. xxxvi. verbum *retinendâ* appositum videtur, quia sæpè fit, ut Clerici promoti ad Ordines, aut Beneficia, tunc negligent scientiam cujus indigebant ad illa adipiscenda; cum è contra proficere debuissent.

Per Canones *de retinendâ doctrinâ*, possunt quoque intelligi, qui jubent Clericos Sanæ Doctrinæ adhærere, Patrum suorum Doctrinam retinere.

DIFFICULTAS III.

An his verbis, quibuscumque criminibus, his connexis, Choreis, Lusibus, Concilium annumeraverit choreas, & Lusum, criminibus; quæ Ecclesiasticis Personis interdicta sunt?

Non multum immorabimur circa difficultatem hanc, sanè eam non proposuimus idèò, quòd nobis visa sit gravis; sed, quia talis Authoribus famosis visa sit. Eorum opinio orta est ex eo, quòd Concilium præceptum vitandi criminis cujuscumque, jungat præcepto abstinendi à Lusu, Cauponâ, Choreis. Junctio hæc eos movit, ut crederent oblectamenta, quatenus Clerici iis operam dant, pro criminibus habita fuisse à Patribus Concilii. Verum si hoc ratiocinium vim aliquam haberet, indè sequeretur, Ecclesiasticis Personis Sæcularium negotiorum gestionem crimen fore; nam Concilium, quod Clericis crimen quodcumque interdixit, eos statim vetat, ne talia negotia suscipiant, & utraque prohibitio tam arctè conjuncta est, quàm præceptum fugiendi crimen quodcumque & prædictas oblectationes.

Præterea, ut conjunctio significet res conjunctas ejusdem generis esse, necesse est, ut eas inter sit adfinitas: at delictum Clericorum, qui comestantur, vel Choreis aut Lusibus intersunt, adfinitatem non habet cum facinoribus, quæ crimina vocantur; hoc enim vocabulum inditum est factis quibusdam atrocibus. Porro, oblectationes, quantumvis Ecclesiasticas Personas dedecent; crimina dici nequeunt sine exaggeratione. Adjice quòd, si Concilium oblectamenta prædicta criminibus annumerare voluisset, ubi Clerici iis indulgent, id indicavisset verbum *aliis* jungendo hisce, *quibuscumque criminibus*, quæ sequuntur *Choreis, Lusibus*. Denique, Cap. 22. SESS. IV. Venatio, Choreæ, Comestationes, & Lusus interdiciuntur Canonicis; sed nullum est verbum quod transgressiones circa eas obligationes crimina esse significet.

Cæterum, multum abest, ut nobis persuasum sit, quin ejusmodi voluptatibus, tales circumstantiæ misceri possint, ut crimina fiant quoad Ecclesiasticos, & quin harum circumstantiarum ratione, opinio, cui repugnamus, defendi possit; sed nihilominus verum erit, intentionem Concilii non fuisse, ut hæc oblectamenta pro criminibus haberentur, cum nullam faciat mentionem ejusmodi circumstantiarum.

DIFFICULTAS IV.

Quanam sint Negotia Sæcularia Clericis interdicta per Canones in laudato Capite innovatos.

Procul dubio est plures esse Canones, qui Clericos ab exercitio Magistratus arceant, nam 1. quidam vetant illos studio Legum Civilium operam dare, sine quibus tamen negotia sæcularia vulgò definiti nequeunt, sive, quia per illas diriguntur, sive, quia necessaria sunt illæ ad intellectum aliarum Legum, quibus illa negotia diriguntur. Caput 10. *ne Clerici vel Monachi*, disertum est quoad hanc rem. Ibi HONORIUS III. ad Clericos extendit prohibitionem incumbendi studio Legum, quæ Concilium

Concilium Lateranense tulerat in Monachos, & cujus mentio fit *Cap. 3. eodem tit.* eamque extendit sub eadem pena excommunicationis *ipso facto* incurrendae.

2. Sunt Canones, qui vetent, ne Clerici postulent in Jure, *ne in placitis Sæcularibus disputent*, nisi pro causis Orphanorum aut viduarum &c. *Cap. 1. ne Clerici vel Monachi.*

3. Sunt alii Canones, qui nominatim interdiciant Ecclesiasticis exercere Officium Judicis. Tale est *Cap. 4. ejusd. tit.* quod vetat, ne Clerici exercent Jurisdictionem Principum Sæcularium, ita, ut fiant eorum Ministri.

His Canonibus adicere possemus eos, qui non sinunt Clericos exercere Officium Notarii: nam Instrumenta, quæ ab Notariis conficiuntur, sunt materia ordinaria litium, quas Magistratus cognoscunt.

Certum est, præterea, Magistratum non interdici Clericis, nisi quia eos negotiis Sæcularibus addicat, à quibus PAULUS eos abstinere iussit, dicendo, *nemo militans Deo implicat se negotiis Sæcularibus*, nam, præterquam quod *Caput 4. ne Cler. vel Mon.* id expressè dicit, *Titulus*, sub quo hoc *Caput*, & alia mox laudata, collocantur, id satis offendit.

Certum est, præterea, Concilium Tridentinum, innovando Canones, qui prohibent ne Clerici negotiis Sæcularibus se immisceant, voluisse restituere eos, qui subjacent *Titulo ne Clerici, vel Monachi*, quippe qui omnino sint præcipui.

Sed nihilominus constat, administrationem negotiorum Sæcularium non interdici Clericis, velut rem ex se malam; sed potius tanquam rem, quæ cum illorum professione pugnat, nisi charitas eos ad eam compellat. Nam *Cap. 1. ne Cler. vel Mon.* non exciperet Actum charitatis, si administratio hæc mala esset ex se ipsa.

2. Nihilominus certum est, Concilium Basileense derogavisse Canonibus, qui Studium Legum Clericis interdiciunt, derogavisse, inquam, per Privilegium, quod Clericis in Jure Civili Graduatim indulgit, requirendi Beneficia ex Graduum suorum vigore; Decretum autem, cui talis facultas cohæret, unum esse ex iis, quæ Gallia excepit; & licet Concilium Tridentinum *Cap. 9. Sess. XXIV.* privilegia Graduatorum revocaverit, per abrogationem Gratiarum Expectativarum, inter quas nominationes Universitatum comprehendit, hunc tamen morem perseveravisse in Gallia, quippe quæ nullum Tridentini Decretum huic mori contrarium receperit, & quia consuetudo, juxta quam Graduatim Beneficia possunt requirere Graduum suorum ratione, plusquam à Sæculo invaluerat.

3. Non minus constat, Concilium *Cap. 1. Sess. VI.* conquiri, quod reperirentur Pastores, qui resternas humanasque Cælestibus ac Divinis antepontes, Gregem suum negligebant, ob administrationem negotiorum sæcularium, illudque, ad tollendum hunc abusum, renovare Canones & penas in non residentes; unde sequitur, secundum Concilium, Pastorem non posse exercere Magistratum, quo avertatur à curâ Gregis sui.

4. Denique, certum est, idem Concilium *Cap. 1. Sess. XXIII.* evidentem Reipublicæ utilitatem numerare inter causas, quæ à residentia Clericos immunes faciunt, eamque jungi evidenti utilitati Ecclesiæ, velut ejusdem momenti; & proinde, si è bono Publico sit, Ecclesiasticos viros obire Magistratum; non solum simplices Clerici, sed etiam ii, qui alicujus Ecclesiæ servitio addicti sunt, tale Officium exercere licite poterunt.

His positis, & probatis, difficultatem propositam solvere facile est. Nam, si hinc, evidens sit Magistratum esse ex numero negotiorum Clericis interdictionum, per Canones, quos Concilium Tridentinum innovat, in *Capite*, quod exposuimus, aliud non minus est manifestum, 1. Quod si existant Officia Sæcularia Clericis deputata, qui invigilant conserva-

tioni Juris Ecclesiæ, non solum, ipsi possint ejusmodi officia exercere, sed etiam ad illa exercenda obligentur. 2. Si accedit, ut bonum Imperii, vel Religionis requirat, ut alia Officia Laicis deputata exercentur ab Ecclesiasticis viris, hi possunt, ac debent, illa exercere; verum si debitores servitii alicujus Ecclesiæ talia Officia ambiant, licet minimè compellantur à necessitate boni publici, tunc è numero Pastorum sunt, qui Officium suum ergà Gregem suum deferunt, terram Cælo, Deoque hominem superponendo.

D I F F I C U L T A S V.

Quomodo Intelligenda sunt hæc verba. Eadem iisdem pœnis, vel majoribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur.

Difficultas hæc in eo sita est, an Concilium pœnas à Canonibus latas renovaverit, ita, ut ex ipso facto incurrantur, cum ex sententiæ ita latae sunt, vel delinquentes iis pœnis obnoxii fiant, cum ferendæ sententiæ sunt; an verò Concilium arbitrio, prudentiæque Episcopi dimiserit impositionem pœnarum, ita, ut pœnas Canonibus latas, vel etiam majores, infligere possit.

Circà hanc difficultatem sic expositam, videtur, Concilium non potuisse velle pœnas, à Canonibus renovatis latas innovare, sive considerentur in se ipsis; sive ratione modi, quo incurri debent; nam circà utrumque Caput existit contrarietas inter Canones. v. gr. *Can. 44. Apost.* jubet, ut Clerici, qui fœnus exercent, deponantur, nisi se ipsos emendaverint; at *Canon. 17. Concilii Nicæni* sine ulla conditione sancit, ut Clerici usurarii deponantur. Ergò Canon hujus Concilii deponit propter prima delicta; Canon verò *Apost.* deponit solum ob perseverantiam Criminis; itaque cum ambo Canones observari nequeant, necesse est, ut Concilium non intenderit eos renovare quoad pœnam. *Cap. 1. de usuris* depositionem comminatur in Clericos, qui usuram deinceps exercebunt; at *Caput 7. ejusd. tit.* præcipit solum, ut, si Clerici, qui crimen hoc admittunt, non desierint, suspendantur ab Officio & Beneficio, sed qua ratione fieri possit, ut Clericus monitus deponatur ob primum delictum, & suspendatur ob perseverantiam in delicto? An suspendi potest Clericus jam depositus?

Canones 42. 43. Apostol. ebrietatis consuetudinem solum puniunt in Clericis. Nam 42. vult, ut si Episcopus, Sacerdos, Diaconus, ebrietati indulgent, moniti vel desinant, vel deponantur; 43. jubet, ut Subdiaconus, Lector, aut Cantor, qui consimilia faciunt, moniti desinant, vel à Communione segregentur. Contra *Canon. 41. Concilii Agathens.* sine ulla distinctione Ordinis, vult, ut omnis Clericus, qui ebrietatis vincitur, triginta dies à Communione separetur. Qui fieri possit, ut hic Canon & Superiores executionem fortiantur? Fieri ne potest, ut, juxta Canones *Apostol.* nullâ pœnâ puniantur prima Ebrietatis delicta, & juxta Concilium *Agathens.* puniantur. Æquum-ne esset puniendo etiam consuetudinem, deponere Episcopum, Presbyterum & Diaconum ex vigore Canonum *Apostol.* & eosdem Excommunicare juxta Concilium *Agath.*? Ebrietatis tanta-ne est atrocitas, ut duabus magnis pœnis simul puniri mereatur?

Eadem contrarietas reperitur etiam in Canonibus circà Simoniam; sunt enim, qui deponant Clericos Simoniacos; sunt, qui suspendant solum; sunt, qui excommunicent absque depositione; sunt, qui unâ deponant atque excommunicent.

Itaque, si Concilium renovare voluisset omnes pœnas contra Simoniacos, oporteret illud voluisse,

ut

ut eadem persona excommunicaretur sine depositione, atque eodem tempore deponeretur, unàque excommunicaretur; ut eadem persona depositionem & suspensionem simul incurreret, ita, ut eodem tempore suspenderetur, juxta nonnullos Canones, & juxta alios, deponeretur.

Circà eandem Simoniam existit alia contrarietas; sunt enim Canones, qui Simoniacum damnant ad restitutionem Dupli, alii ad restitutionem Quadrupli; & aliudè, quamvis exigendo pœnam quadrupli, pœna dupli exigi videatur, quippe, quæ in alia contineatur, certum est tamen pœnam quadrupli destruere pœnam dupli, quia duplo major est.

Similis contrarietas reperitur in pœnis, quas ferunt Canones in Clericos, qui alios Clericos percunt; sunt enim, qui eos excommunicatione minori feriant; alii excommunicatione majore. Sed utraque excommunicatio simul consistere nequit in eadem personâ: nam, quamvis Excommunicatio Major contineat Minorem, illa tamen hujus finem atque effectum destruit, quæ adhibetur solum ad sistendum cursum parvorum morborum, atque ad impediendum, ne minores illi tam magni evadant, ut remediis validioribus opus sit, quorum necessitas preveniri potest, per Minorem.

Sed, inquires, contrarietas inter pœnas Canonum innovatorum sufficere non videtur, ut credamus, Concilium eas minimè innovasse. Nam, si omnes simul exigi nequeant, successivè tamen imponi possunt, incipiendo à minoribus, & inde ad mediocres, & deinceps ad majores progrediendo; & dici potest, hanc fuisse intentionem Concilii, dum illas innovaret, ut successivè adhiberentur, quia Juris communis regula est, gradatim procedendum esse in impositione pœnarum.

Respondemus, quòd, si Concilium pœnas prædictas revovaverit solum præcipiendo, ut successivè, prout opus fuerit, imponantur, nulla manet difficultas. Nam Concilium nihil jussisset, quod non sit è Jure communi; sed longè diversa est quæstio proposita: nam quaritur, an Concilium unumquemque Canonem innovando, pœnam in ipso latam, ejusque ferendæ modum renovaverit; sed juxta objectionem, difficultas in hoc solum versatur, utrum Concilium voluerit, ut pœnæ Canonum renovatorum cumulerentur? An verò intenderit, ut successivè exigantur? Circà quod omnia plana sunt: Nam pœnas exigendo successivè, nulla erit inter eas contrarietas, eas verò cumulando maxima erit oppositio.

Sed, præter quàm quod inter pœnas Canonum innovatorum aliæ ab aliis discrepant, ita, ut cumulari nequeant, sunt aliæ, quæ reipsâ conjungi possunt; verùm si cumulentur, punitio nimia erit: v. gr. quinque aut sex pœnæ latæ sunt in Simoniam, 1. est Depositio, 2. Infamia, 3. Detrusio in Monasterium, 4. Restitutio dupli vel quadrupli, 5. Excommunicatio major. Si omnes hæc pœnæ cumulatè imponantur ob unicum Simoniam dilectum, quantalibet sit hujus peccati malitia, nimia erit punitiois severitas.

Idem de peccato dicendum est, quod admittit Clericus alius Clerici percussor. Nam plures in hoc peccatum latæ sunt pœnæ, quæ si cumulentur, ejus malitiam excedunt. Hæc pœnæ sunt 1. Multa 30. Librarum auri, 2. Excommunicatio Minor, 3. Excommunicatio Major, 4. Depositio. CAUS. XVII. QUÆST. IV.

Ex iisdem pœnis quædam frustra innovatæ fuissent à Concilio sine consensu Principum, ex quorum autoritate solum pendent; tales sunt omnes pœnæ pecuniariæ. Sed maxime Dupli & Quadrupli; talis etiam Infamia, quoad effectus civiles.

Denique, eadem ratio, quæ Concilium induxit, ut Episcoporum prudentiæ dimitteret electionem aliarum pœnarum, quarum usum ipsis concedit, ad procurandam Executionem Canonum circà mores Cleri-

corum, illud movere etiam potuit, ut arbitrio Episcoporum committeret impositionem pœnarum à Canonibus latarum, vel aliarum. Porro; ratio hæc est, quòd res, quæ pendent à circumstantiis locorum, temporum, personarum, melius temperantur ab Ordinariis, quia melius eas circumstantias cognoscunt; ex iis autem rebus, quæ prohibentur, aut præcipiuntur à Canonibus, circà mores Clericorum, à Concilio innovatis, multæ sunt, quæ ab ejusmodi circumstantiis pendeant, ita, ut oporteat, ut pœnæ in Canonum transgressores latæ temperentur ab Episcopo, juxta illas circumstantias, ut proportionem cum delicto habeant.

Sed, inquiet aliquis, si determinatio pœnarum melius fit ab Ordinariis, cur Concilia illas determinant? Facilis est responsio: nempe, quædam delicta esse, quæ malitiam suam ex natura sua habeant, eorum autem pœnæ melius determinantur à Synodis, quæ melius judicare possunt de proportionem pœnarum cum ejusmodi delictis, aliudè, sunt delicta, quorum malitia præcipuè pendet à qualitate locorum, temporum & personarum; fatius est autem, ut horum facinorum pœnæ ab Ordinariis temperentur.

Discrimen modò notatum inter delicta, aliud discrimen gignit inter pœnas; nempe, cum pauciora sint delicta prioris generis, pauca sunt pœnæ, quæ ipso facto incurrantur; numerus autem pœnarum sententiæ ferendæ, quæ arbitrariae sunt, penè infinitus est. Denique, rationes per quas ostendimus, Concilium Tridentinum nec potuisse, nec debuisse innovare pœnas latas à Canonibus circà mores Clericorum, ita, ut illa cumulerentur, confirmari possunt per aliam rationem, quæ alicujus momenti esse videtur; scilicet, quia sunt pœnæ latæ à Canonibus circà mores Clericorum, quæ non congruunt sæculo Concilii, neque sæculis subsequentiis. Inter quas reponi potest pœna lata à GREGORIO II. contra Clericos, qui comam suam alunt; quæ est ipsum anathema, cujus nomine Gregorii ætate, nempe Sæculo VIII. intelligebant excommunicationem solemnem: Nam, quoad Sæculum nostrum, gravior illa pœna videtur, contra hujusmodi culpam.

SECTIO IV.

Novitates à Concilio Tridentino, circà Conciliorum Generalium Celebrationem, introductæ, atque earundem cause.

Duo præstanda sunt 1. Singulæ Novitates à Tridentino circà Concilia Generalia introductæ ex ordine atque serie continua referendæ sunt, ut facilius cognoscatur quænam sunt graviore.

2. Causas earundem, quantum ex apparentiis licebit, explorabimus atque exponemus; qua in expositione mentem Concilii sedulo distinguemus à proposito eorum, qui istas novitates invexerunt, cum nobis altè persuasum sit, Concilium non nisi rectam intentionem habuisse, at Promotores Innovationum pravo studio obnoxios esse potuisse.

Sunt, qui inter novitates à Concilio Tridentino introductas, reponant, Episcopos mutavisse in Sedis Apostolicæ Delegatos, quoad res, quæ ab ordinaria ipsorum potestate pendent. Sed, præterquam quòd hoc Statutorum genus non pertinet ad Conciliorum Generalium Celebrationem, circà quam nostra inquisitio versatur, supra ostensum fuit, Concilium *Vienense* constituisse, ut Episcopus, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, in Visitatione Monialium Exemplarum procederet. Majori cum fundamento inter novitates, quas colligimus, reponeretur ea, cujus meminit *Fra Paolo* p. 107. Editionis *Latine* ann. 1658. nempe, Tridentinum Procuratoribus Episcoporum admissis